

GRONINGER Brieven

Amice frater.

Reeds meer dan eens is er gewezen op de nauwe verwantschap van wat Barth en zijn familie leeren en de mystiek der oud-gereformeerden, die niet alleen in het Zuiden van ons land of op de Veluwe, maar in meerdere of mindere mate overal de zuivere prediking en het schriftuurlijk geloofsleven tegenstaat.

Feitelijk de gevaarlijkste vijandin van de kerk des Heeren.

Wij zien dit weer bevestigd in het artikel van prof. van Ruler over de Bevinding, waarvan ik in een vorigen brief sprak.

Het heet thans, dat de jongeren in de Ned. Herv. kerk wel veel van Barth leerden, maar nu toch meer geneigd zijn den kant der Veluwsche mystiek op te gaan.

Daar ligt nu, zegt prof. van Ruler, de vernieuwing der Ned. Herv. kerk. Bij die eenvoudige mystieke vormen zouden wij vinden de beste elementen der Reformatie.

Wat is leertucht, zoo roept hij uit, wat zending, wat avondmaal, wat de kerstening, wanneer er in de kerk niet is de bevindelijke ontmoeting met God? Als dat niet het geval is, loopt de leertucht uit op versplintering.

Die bevinding kan dus alles in de Ned. Herv. kerk bijeenhouden, zooals nu ook de geloofsbelijdenis, opgesteld door dr. Miskotte en de zijnen, zoowel confessioneelen, gereformeerde bonders en vrijzinnigen als Barthianen zal moeten vereenigen. Op den klank af zou men zeggen: daar is zoo iets als een gereformeerde geloofsbelijdenis, terwijl er in werkelijkheid de grootst mogelijke tegenstelling is.

De verleiding is minstens even gevaarlijk als de mystiek der wederdoopers in de dagen van de Reformatie der zestiende eeuw.

Dit doet het artikel van prof. van Ruler ons duidelijk zien.

O, zoo zegt hij, die bevinding, die ik bedoel, is geen spiritualisme; maar hierbij mogen wij wel bedenken, dat zulke ontkenning in menig geval een bevestiging beteekent.

Men zegt dan: ik bedoel niet dit of dat — terwijl men het juist wel bedoelt.

De gereformeerde mystiek is, dat het hart meedoet. Zooals het werd in de zeventiende eeuw, de werkelijke reformatie. Voetius wordt genoemd, die inderdaad mystieke trekken heeft, en Lodensteyn.

Niet maar reformatie der leer, maar het leven, de reformatie van het hart, dat een andere naam is voor wat men gevoel acht te zijn.

Wij moeten dan letten op de werking van den Geest, in het hart van den mensch, voor en buiten het Woord om.

Leest U maar goed de hoofdartikelen van ds. Bremer.

Het kenmerkende van de gereformeerde mystiek is het pneumatologisch, het geestelijk element. Prof. van Ruler zegt: de Geest en de geschiedenis zijn één. De Geest schept de geschiedenis in Zijn vrijmacht.

En ten diepste ligt de samenhang van de historische heilsdaad en de bevinding in de praedestinatie, de uitverkiezing; derhalve een nieuw oordeel Gods. Op een geestelijke en eschatologische wijze wordt in de uitverkiezing het offer van Christus gerepresenteerd en herhaald en wordt de mensch „gelijktijdig“ met Golgotha.

Ik denk, dat daar Kierkegaard voor den dag komt. Maar nu moet de leugen haar werk doen.

Want zie, in heel de kerkgeschiedenis heeft de Dordtsche synode deze dingen eerst goed gezien. Het schijnt dus, dat de Dordtsche leerregels worden aangevaard. Maar nu opgepast! Er wordt gezegd: dat deze vadersen wijsgeerige vormen, als die van een voortijdelijk decreet gebruikten, kan men hun niet kwalijk nemen. Dat geldt dus niet. Maar zoo heeft men heel het belijden der vaders ten eenenmale ontkracht. En er een goddelooze wijsgeerte voor in de plaats gesteld. Een goed onderlegd gereformeerd belijder zal zoo iets aanstonds zien. Het heet nu, dat de Dordtsche synode „in haar vormen de bijbelsche leer het diepst heeft gevat“.

Zoo kan men alles loochenen, wat zij beleed, maar, o, zoo vroom haar zoogenaamde diepe waarheid handhaven.

De waarheid achter de waarheid. Wie kent niet dien mystieken term. De „geest“ achter de „letter“.

De bevinding is nu niet slechts een inkeer in het diepst van de ziel. Zoo dacht Augustinus het. Ach, ja, men kan bij Augustinus van alles vinden.

Hij zou dan hebben beleiden: God is zoozeer besloten in den inhoud van den menschenlijken geest, dat de mystieke heilsweg kan bestaan in een geconcentreerden inkeer in zich zelf.

Zoo vindt de mensch dan daar dus zijn wezenlijke verlossing.

Maar zie, dus prof. van Ruler, de gereformeerde bevinding heeft door haar zuiver accent op de pneumatologie een radicale correctie aangebracht. Wij moeten desnoods heel die reformatie der zestiende eeuw maar voorbijgaan, maar naar Calvijn en de mystiek der zeventiende eeuw terugkeeren.

De correctie, die dan werd aangebracht, is deze, dat de genade van God niet langs allerlei bemiddeling naar beneden druppelt tot de laagste treden van het zijn, maar door God zelf, namelijk door God den Heiligen Geest, wordt zij opgericht en verheerlijkt in het hart en het leven van den mensch; de inwoning van den Geest is meer en iets anders dan de ingetiening van genade; de Geest is God zelf.

Zoo is de bevinding niet maar resultaat of vrucht, maar modus en moment zelf. De mens is van zich zelf bevrijd en op God geworpen.

Daar hooren wij Heidegger.

Er zijn dan twee uitersten: de mensch leert aan den lijve zijn verlorenheid zien en ervaren en dan zegt hij: het is een afgesneden zaak. Daar komt het absolute niets van den existentialist. Maar dit volstrekt ledig wordt nu op „christelijke“ wijze gevuld. Daar is ook het ander uiterste: de extase der mystiek. En tusschen die twee pendelt de ziel dan heen en weer.

Daar moet dus heel wat gebeuren in de menselijke ziel.

De bevinding is nooit af. Ten diepste blijft God een vreemde, zooals man en vrouw ten diepste ook vreemden voor elkander blijven. In elk moment komt de ander op ons toe.

Het huwelijk en het leven zijn nooit af. Er is nadering tusschen God en den mensch, er is weer verwijdering. Er is verlangen, verwachting, er is ook verzadiging, verrukking. En dan wordt gesproken van geestelijke verlovings, van „het uur der minne“, maar tevens van veel geestelijke dorheid en doodschheid der ziel, opdat men zou leeren uit het geloof te leven.

Ik vermoed, dat, als de eenvoudige Veluwsche mystieke vrome dit alles hoort, hij verrukt is over zulk een „echte“ prediking, en er niets van begrijpt, welke filosofie hem wordt geboden.

Bij deze mystieke redeneering gaat het al over den mensch, zijn ervaringen, gevoelens, bevindingen, ontmoetingen met God, bijzondere gebeurtenissen, invallende teksten enz.

Alles draait om hem zelf, om zijn bevinding. En er is geen verhaal op dit alles. Men heeft het of heeft het niet. En van dat gebeuren kan de enkele bijzonderheden alleen verhalen.

De prediking is ook van beteekenis. Zeer zeker. Maar als men het woord heeft gehoord, dan moet het eigenlijk nog beginnen. Dan moet komen die spanning, waarbij zooals prof. van Ruler zegt al het andere maar „burgerlijk“ is.

En nu volgt een merkwaardige bekentenis.

Zie, deze ouderwetsche kinderen Gods, deze mystieke vromen, staan nu vlak bij den modernen dichter. Gij zult U herinneren, hoe heel den inhoud van dat boek van Rispens opging in wat hij noemt: levensgevoel.

Welnu, dus prof. van Ruler, daar is een diepe verwantschap tusschen dit bevindelijk leven en dat levensgevoel.

En dit komt, zegt hij, ook tot uitdrukking in het existentialisme en de psychoanalyse. Men komt dus terecht bij Heidegger en Freud.

De kerk moet de echte, volle bevinding terugvinden. Hoe zal zij anders den modernen mensch met zijn nieuwe wijsheid benaderen?

Nu ligt hier niet een bewering, die geen grond zou hebben. De verwantschap is er wezenlijk.

Het behoefde ons waarlijk niet te verwonderen, dat prof. van Niftrik met een zekere waardeering van Sartre sprak.

Wij hebben hier heel de moderne familie voor ons, die op waarlijk treffende wijze ons geteekend werd in een pas verschenen studie van den Amerikaanschen professor in de wijsbegeerte Helmut Kuhn. Hij doceerde eerst in Berlijn, en is thans verbonden aan de Emory universiteit in de Vereenigde Staten.

Het is goed, dat wij deze familie leeren kennen, hoe moeilijk het ook is de taal harer wijsheid te leeren verstaan, terwijl het toch gaat over heel gewone menselijke dwalingen.

Prof. Helmut Kuhn is een Duitscher en heeft haar terdege doorzien.

Hij zegt: het begint bij Kierkegaard, en dan komt Dostojewsky en daarna Nietzsche, en dan Heidegger en Sartre, en Berdjajew en Sjestow, en eindelijk Barth en Brunner. Daar heeft men den tijdgeest van vandaag in zijn allergevaarlijkst kleed.

Nu moeten wij er niet voor terugschrikken om ernstig te trachten dien tijdgeest te verstaan. Niet zeggen: wij hebben er niets mee te maken.

Hoe heeft Groen van Prinsterer in zijn „Ongeloof en Revolutie“ de kinderen Gods vermaand, om toch de teekenen, de leugen van hun tijd, te onderkennen. Hoe heeft ook dr. Kuyper geworsteld met de taal om den modernen geest van zijn dagen ons te doen zien.

Hoe hebben zij hun leven gewijd aan den strijd tegen den geest van hun tijd, om hun tijdgenooten wakker te schudden, opdat zij niet in de vreeselijke verleiding zouden gevangen worden en verloren gaan.

Want is dit niet de val van den mensch, dat hij God van Zijn troon wil stooten, om zelf daarop plaats te nemen? Wil hij niet zijn eigen zaligheid werken, of er in elk geval iets aan toedoen?

En vinden wij het kwaad der mystiek feitelijk ook niet in de synodocratische beschouwingen omtrent de

wedergeboorte, de scheiding van Geest en Woord, de zelfbeproeving?

Dat er bij dr. A. Kuyper een mystiek element was, kan moeilijk worden ontkend. En dit werkte tot nu toe in steeds versterkte mate door.

Eenigen tijd geleden vond ik in een boekenstalletje op de markt een verzameling oude preeken van dr. Kuyper, zoo uit zijn Amsterdamschen tijd. Men trof daarin dat „indalen tot in het allerdiepste der ziel“ waar de mensch dan God zou ontmoeten.

En dat heeft zich ook later bij Kuyper nimmer geheel verloochend. Maar hoe dit ook zij, wij hebben met deze dingen allen te maken, en het zal u dus zeker niet onwelkom zijn, als ik U iets uit het werkje van Helmut Kuhn ga vertellen.

Wij betrappen den boezen tijdgeest dan in zijn meest gevaarlijke element.

Met hartelijke groeten en heilbode, uw toegenegen

MARNIX.

PERSSCHOUW

„UITWENDIG VERBOND“.

Aan dr. K. Dijk blijkt — we lezen het in Geref. Kb. Gron. — een vraag te zijn gesteld. Aldus:

Of niet uit de vroegere beslissingen van onze Synodes, vooral uit die van 1942, volgt, dat we dan pas van het verbond Gods en van ons deelgenootschap aan dat verbond en aan z'n weldaden zeker zijn, wanneer wij zekerheid hebben omtrent onze verkiezing; we moeten dus eerst de merktekenen der verkiezing opsporen willen we komen tot de subjectieve vastigheid inzake het verbond der genade — en gaat hiermee niet de objectiviteit van het verbond verloren en laten we door zo te concluderen niet alle zekerheden rusten, neen niet in Gods werk maar in onze kentekenen, die de waarmedemeter worden voor onze rust en vreugde in Gods heil?

Op deze vraag van een kerkgenoot van dr. Dijk is door dezen als volgt geantwoord:

Het antwoord op deze vraag moet hiermee beginnen, dat deze probleemstelling niet deugt.

Men stelt de dingen helemaal verkeerd. Daarna komt de volgende „uiteenzetting“:

De grond, het fundament van al onze zekerheden rust niet in ons maar in God, en in Hem alleen; in Zijn welbehagen en raad (en dat acht ik het fundament bij uitnemendheid), in Zijn genadeverbond; in Zijn heilswerk in Christus, maar we komen tot die zekerheid alleen door het geloof; we kunnen ook zeggen, door het Testimonium Spiritus Sancti internum; dat is het inwendig getuigenis des Geestes; dit is geen grond voor onze zekerheid maar alleen de oorzaak er van; geen zijnsgrond maar ten hoogste kengrond, en de vertroosting van het verbond kennen we ook alleen, kennen ook onze kinderen slechts door het geloof. Mits we dan het verbond niet enkel en alleen zien als een relatie van belofte of van rechtsverhouding primair, want dit bezit in zichzelf geen geestelijke goederen; een kind in dat verbond heeft nog niets van Gods liefde in Christus, want het kan immers verloren gaan als bondeling in de ruime zin des woords, en hoe kan zulk een verbond voor ons de grond van onze zekerheid wezen? Hoe kunnen wij steunen in iets, dat verliesbaar is? Hoe kan een uitwendigheid de grond van ons geloof vormen? Maar de zekerheid kan wel gepredikt worden en de gemeente kan wel worden opgewekt om te rusten in Gods verbond, als dat verbond ten diepste is het Nieuwe Testament in Christus' bloed met al zijn weldaden. Zo worden wij getroost; zo worden ook de kinderen des verbonds door de Woorddienst vermaand tot bewuste aanvaarding en bewuste geloofs-werkzaamheid, waarin zij zich toeleggen (en meer doet het geloof niet) het heilswoord van hun God: Ik wil u tot een Vader zijn; Ik ben u tot een Vader; en zo bezieen is en blijft het sacrament ook een teken en zegel bij het Woord.

Ds D. v. Dijk geeft in gemeld orgaan op deze uitspraak van dr. K. Dijk een felle critiek. Ds v. Dijk schrijft:

Dit antwoord van Prof. Dijk acht ik, in één woord, verschrikkelijk.

a. De hooggeleerde schrijver begint alvast met zich van de vraag af te maken, door te decreteren, dat de probleemstelling niet deugt.

De vraag mag niet in alle delen volkomen juist zijn geformuleerd, het is volkomen duidelijk wat de vrager bedoelt. Hij legt de vinger precies op de wonde plek.

Krachtens de besluiten van de synode van 1942 en volgende jaren, kan een mens nooit tot zekerheid geraken omtrent zijn zaligheid, dan alleen door het waarnemen bij zichzelf van de kenmerken der verkiezing. In de beloften des Verbonds kan hij niet rusten.

Die beloften zijn immers alléén voor de uitverkorenen. Eer ik mij dus op die beloften kan verlaten moet ik weten of ik een uitverkorene ben.

En hoe moet ik er achter komen of ik een uitverkorene ben?

In het boek van Gods raadsbesluiten kan ik niet inblikken.

Op het standpunt der synode kan ik van die verkiezing alleen zeker worden, door bij mijzelf de uitwerking der verkiezing waar te nemen, dat wil dus zeggen „uit de kenmerken“.

De zekerheid des geloofs wordt eenvoudig vervangen door de zekerheid der bevinding.

En dat betekent, dat ik nooit tot waarachtige vastheid kom.

Wie in die weg de zekerheid zoekt, blijft tot aan zijn dood, een riet, dat door de wind heen en weer bewogen wordt.

Dat heeft die vraagsteller gezien en hij wendt zich daarover tot prof. Dijk.

Woord, de
ement was,
kte tot nu
kenstalletje
en van dr
d. Men trof
e der ziel"

nimmer ge-
wij hebben
al u dus ze-
het werkje

zijn meest
toegenegen
MARNIX.

Geref. Kb.

nze Synodes,
pas van het
aan dat ver-
er wij zeker-
moeten dus
en willen we
het verbond
activiteit in
concluderen
a werk maar
worden voor

Dijk is door

ee beginnen,

erheden rust
in Zijn wel-
ment bij uit-
hellswork in
alleen door
Testimonium
getuigenis
terheid maar
d maar ten
het verbond
oren slechts
iet enkel en
n rechtsver-
geen geeste-
ft nog niets
immers ver-
s words, en
nd van onze
in iets, dat
id de grond
kan wel ge-
worden op-
dat verbond
ristus' bloed
ost; zo wor-
Woorddienst
uste geloofs-
in meer doet
God: Ik wil
ader; en zo
ken en zegel

op deze uit-
Ds v. Dijk

een woord,
st met zich
eren, dat de

en juist zijn
at de vrager
wonde plek
van 1942 en
ekerheid ge-
or het waar-
r verkiezing,
rusten.

itverkorenen,
iten moet ik

een uitver-

n ik niet in-

te verkiezing
werking der
ggen „alt de

g vervangen

tige vastheid

lijft tot aan

en weer be-

wendt zich

En deze, in plaats van daar eerlijk op in te gaan en eerlijk te erkennen, dat het inderdaad zo is, als die vrager zegt, maakt er zich van af, met die betuiging: „Uw probleemstelling deugt niet”.

Op die wijze kan een hooggeleerde een eenvoudige vrager altijd wel de mond snoeren en zich aan de kleem van de hem gestelde vraag onttrekken.

Maar wordt daarmee het heil gedend van hen, die zich tot ons wenden om onderwijzing en vertroosting?

Daarna gaat ds v. Dijk op het gegeven antwoord zelf in:

b. Het eigenlijke antwoord is zo verward, dat niemand er wijs uit kan worden.

1. De professor verwacht hier de vastheid, de zekerheid, van het heil, van de zaligheid, met mijn verzekerdheid omtrent het feit, dat ik aan dat vaste heil deel heb.

Daardoor is terstond verwarring gesticht. Het was de vraagsteller er niet om te doen, dat de professor hem zeggen zou, waarin ons heil vast ligt, maar hij wil weten hoe hij er van verzekerd wordt, dat het heil voor hem is.

Is ds v. Dijk hier te scherp? Maar let erop, dat dr Dijk naast elkaar zet (als GROND voor al onze zekerheden): Gods welbehagen, raad, verbond, heilswerk in Christus. Dat zijn al onderscheiden „velden” van onderzoek. En het Woord krijgt hier niet eens een beurt. De raad Gods heet fundament bij uitnemendheid. Van onze zekerheden. Wat dat woord hier beteekenen moet, weet de vraagsteller waarschijnlijk nog evenmin als wij. Vervolgens:

2. Prof Dijk stelt zo maar naast elkander het geloof en het getuigenis des Geestes.

Maar die twee zijn toch niet hetzelfde? Men zou kunnen zeggen: „door het Getuigenis des Geestes kom ik tot het geloof en zo kom ik, immers door het geloof, tot de zekerheid”.

Maar wat hier staat: „Maar wij komen tot die zekerheid alleen door het geloof, wij kunnen ook zeggen, door het Testimonium Spiritus Sancti internum” is verward. Daardoor wordt de indruk gewekt, dat de Heilige Geest mij zo maar in het hart influistert: „Gij zijt Gods kind”.

Of bedoelt de Professor dat inderdaad?

Dat is toch waarlijk niet te hopen; ik wil dat ook niet denken, dat hij in zulke mystieke wateren verzeld zou zijn.

Maar waarom zich dan zo onduidelijk uitgedrukt?

Dan krijgen we de merkwaardige redenering over een oorzaak, die tevens kengrond is voor het veroorzaakte:

3. De prof, gaat verder: dit is geen grond voor onze zekerheid, maar alleen de oorzaak er van, geen zijnsgrond, maar ten hoogste kengrond.

Maar professor, wat is dat toch voor geredeneer? In de eerste plaats. Wat bedoelt u met „dit”? U hebt het gehad over het geloof en over het Getuigenis des Geestes, welke van die twee bedoelt u als u zegt „dit”?

Ik neem nu aan, dat u bedoelt het laatste, het Getuigenis des Geestes.

Wat zegt u dan?

Dat Getuigenis des Geestes is geen grond voor onze zekerheid, maar alleen oorzaak er van.

Als ik het goed begrijp gaat het hier over wat ik maar noemen zal de subjectieve zekerheid.

Dan kan ik er mee accoord gaan, dat het Getuigenis des Geestes (dit dan goed opgevat), daarvan geen grond, maar oorzaak is.

Maar dan zegt u: „geen zijnsgrond maar ten hoogste kengrond”.

Nu gaat het mij duizelen.

Hoe ter wereld kan men eenzelfde ding tegelijkertijd oorzaak van iets noemen en kengrond daarvan.

Oorzaak van de zekerheid en kengrond van de zekerheid.

Dat is eenvoudig dwaasheid.

Oorzaak tevens kengrond: moeder kenbron voor de dochter. Indien men althans de „moeder” „oorzaak” zou noemen; wat natuurlijk niet waar is: sol et homo generant; en ook dat is natuurlijk niet waar, strikt genomen.

Eindelijk:

4. Vervolgens komt u te spreken over het Verbond. Maar ook dit is weer zo absoluut onhelder.

Had u nu toch eens even geprobeerd te zeggen wat volgens u het Verbond is.

Maar dat doet u niet.

U zegt wel, dat wij het Verbond niet enkel en alléén moeten zien als een relatie van belofte of rechtsverhouding primair.

Maar u doet geen enkele poging om nu eens duidelijk te zeggen hoe u dan het Verbond ziet.

Dat moet men maar trachten op te maken uit uw redenering.

En begrijp ik die goed, dan komt dat hierop neer, dat bondeling zijn betekent, de goederen des Verbonds onverliesbaar te bezitten, m.a.w. wedergeboren te zijn. Maar waarom zegt u dat nu niet klaar?

Waarom de mist te laten hangen?

Wat u trouwens zegt over het Verbond, gezien als relatie van belofte en rechtsverhouding, wat is dat?

U schrijft: „Mits we dat verbond niet enkel zien als een relatie van belofte en rechtsverhouding primair, want dit bezit in zichzelf geen geestelijke goederen; een kind in dat verbond heeft nog niets van Gods liefde in Christus, want het kan immers verloren gaan als bondeling in de ruime zin des Woords, en hoe kan zulk een verbond voor ons de grond van ons geloof vormen?”

Ik merk hierbij een paar dingen op.

Hier wordt duidelijk onderscheid gemaakt tussen het zijn in het verbond in ruimere en in engere zin.

De oude onderscheiding, die men tegenwoordig graag verdoezelt om onze mensen wijs te maken, dat volgens de Synode alle kinderen der gelovigen in het Verbond zijn. Dat is niets dan woordenspel. De niet-verkorenen zijn er, ook volgens Dr Dijk slechts in, in de ruimere zin; zij hebben niet de volle Verbondsbelofte.

Wij houden het ons voor gezegd.

Uit deze beschouwing vloeit voort, dat het Verbond voor de gemeente niet de minste betekenis houdt.

Men heeft niets aan het Verbond, zolang men niet weet: „Ik ben wedergeboren en bekeerd”.

Al dat gepraat in het slot van dit stukje is, gezien in het licht van het voorafgaande, louter gepraat in de ruimte.

Hoe kan men zich toeëigenen het heilswoord Gods: „Ik wil u tot een Vader zijn”, als ik niet weet, dat dat heilswoord mij geldt, voor mij is?

Dat praten is niets dan een vruchteloos pogen om de schrikkelijkheid van het tevoren gezegde weer wat goed te maken.

Schrikkelijkheid zeg ik en ik herhaal het.

Is dat niet verschrikkelijk, dat men zeggen durft van mensen, die de belofte hebben van de getrouwe God, dat zij niets hebben van Gods liefde in Christus?

Alsof dat niets is, dat God zegt: „Ik geef u alle heil in Christus.”

Is dat niet verschrikkelijk, dat men tegen mensen, die in het Verbond zijn geboren en het zegel daarvan hebben gekregen, durft zeggen: „Gij kunt verloren gaan, dus op dat Verbond kun je niet vertrouwen.”

„Vertrouwen op het Verbond.”

Het schijnt, dat U, prof. Dijk, daarmee wilt zeggen, dat er mensen zijn, die beweren, dat men rustig kan zijn, en zeker, als men maar in het Verbond is.

Maar wie zegt dat?

Neen, maar wij mogen en moeten vertrouwen op het Woord, op de Belofte des Verbonds.

Wie dat doet wordt niet beschaamd.

Ach, het is God geklaagd, dat gij, om uw Theologisch systeem te handhaven, de moed hebt de gemeente te ontroven de vastigheid van de belofte Gods, dat gij hen door kronkelredeneringen in de mist leidt, hun de troost des Verbonds ontfrooft, hen de woestijn in jaagt van subjectivisme, hen er, ondanks al uw geredeneer, toe dwingt de vastigheid te zoeken in iets, dat zij bij zichzelf bevinden. Gij jaagt hen in de armen van de twijfel. Want ondanks al uw woorden hebt gij hen niet de weg gewezen om tot zekerheid te komen.

De belofte des Verbonds is immers niet voldoende? Zij moeten immers eerst iets hebben van de liefde Gods, zoals gij dat zegt?

Maar hoe moeten ze er achter komen of zij dat hebben. Gij moet mij niet kwalijk nemen, dat ik hierover mij warm maak.

Ziet gij dat dan niet?

Gevoelt ge dan zelf niet, dat gij hebt in- en uitgepraat om uw standpunt toch maar vast te houden?

Dit is een misdadig tegen de gemeente des Heeren. En zeg dan, wat ge bedoelt, tenminste helder en klaar, opdat men wete, waar men met u aan toe is en zich kan hoeden voor uw dwaalleer.

Verschrikkelijk, dat zij, aan wie God eerst oog voor deze dingen gegeven had, zich nu, met hun kinderen weer overgeven aan deze boze dwaling en trachten anderen op die dwaalwegen mee te voeren.

Mijn bezwaar tegen het artikel van dr K. Dijk is, dat het alle begrippen zoo ongeveer door elkaar haalt. Heeft Greijdanus, die over het getuigenis des H. Geestes jaren lang telkens weer schreef, nu niets meer te zeggen aan wie hem de leeropdracht ontzelden „in Gods Naam”?

K. S.

„DOEN ZEGGEN”.

In „Kerkbode” voor Drente schrijft ds J. v. Bruggen:

In het nummer van 29 April van deze kerkbode gaf ik een paar (door ons overgenomen, K.S.) citaten uit een Memorie van antwoord, die de synodale kerkeraad alhier indiende bij het Hof te Leeuwarden. Uit die citaten bleek, dat voornoemde kerkeraad de vrijmaking van 1944 nog immer aanduidde als het „aanstichten van een schisma (scheuring)” en liet zeggen, dat ds Bos „thans gelukkig weer is teruggekeerd van de dwaling zijns wegs”.

Iemand heeft mij verzocht deze kerkbode aan ds Bos toe te zenden en ik heb dit gedaan. In „De Roeper” van 20 Mei 11, heeft ds Bos mijn artikel nu volledig overgenomen en naar aanleiding daarvan geeft hij dan een lange beschouwing met veel onvriendelijkheden aan mijn adres. Hij besluit dit artikel met de vraag, zijn „antwoord over te nemen in de kerkbode voor de Geref. Kerken in Drenthe”.

Ik kan aan dit verzoek niet voldoen. Het artikel van ds Bos is zo lang, dat het een heel nummer van onze kerkbode zou vullen. En ik behoef dit ook niet te doen. Ds Bos noemt zijn artikel wel een „antwoord”, maar ik had hem niets gevraagd. Ook antwoordt hij niet. Hij geeft alleen beschouwingen en (zacht gezegd) veel onvriendelijkheden.

Hij misprijst het, dat ik de woorden, die de synodale kerkeraad voor het Hof te Leeuwarden deed zeggen, aanmerkte als uiting van de mening van dezen Raad. Dat had ik niet mogen doen. De advocaat zei dat wel, maar de kerkeraad wist daar niets van.

Nu, dit avert dien kerkeraad dan niet. Want al moge ds Bos gelijk hebben, dat een advocaat vele malen iets zegt, waar zijn opdrachtgever niet van weet, dit is dan toch onvoorzichtig van dien opdrachtgever. Bij ons gaat geen stuk naar den Rechter, dat we niet eerst zelf zagen. En zo gaat het bij ieder, die zijn verantwoordelijkheid verstaat. Doch al wist de synodale kerkeraad niets van wat zijn advocaat zei, dit vermindert niet, dat die advocaat sprak in opdracht van en namens dien Raad. Memories als de onderhavige plegen aan te vangen met de woorden: „Appellant (of geïntimeerde) doet zeggen voor antwoord:..... enz.” Ds Bos moet van mij, die naar zijn oordeel een man ben, die van de „advocaterij” alles weet, dan ook aannemen, dat ik terecht wat de synodale kerkeraad deed zeggen aanmerkte als de mening van dien Raad.

En ik wacht nog eens af, of de uitkomst niet zal doen blijken, dat het ook wel waarlijk de mening van dien Raad is, dat ds Bos „terugkeerde van de dwaling zijns wegs”. Dat zijn advocaat dit zei is nu dan toch wel ter kennis van dien Raad gekomen! Indien hij het er niet mee eens is, wel — laat deze Raad dan op goede

en openbare wijze deze woorden van zijn advocaat voor het Hof herroepen. Laat deze Raad dan zeggen dat zijn advocaat ten onrechte beweerde dat ds Bos „van de dwaling zijns wegs terugkeerde”, omdat niet ds Bos maar die Raad veranderd zou zijn! Ds Bos schrijft: „Ik heb voldoende vertrouwen in de kerkeraad van Assen, dat hij in dezen zal doen wat noodzakelijk is”. Nu we zullen eens afwachten! Maar als ds Bos beweert, dat deze Raad zijn advocaat al eens eerder een rectificatie liet maken, moet ik dit ontkennen. Dit is nimmer geschied!

Ik laat de rest van 't artikel van ds Bos maar voor wat het is. Alleen kan ik niet nalaten mij te verwonderen over deze woorden: „Ik acht het een schande voor de kerken aan beide zijden van de scheur dat zij elkander zelfs voor de wereldlijke rechter dagen om stoffelijk goed”. Ds Bos heeft namelijk zelf in 1944 den synodalen Raad hier voor den Rechter gedaagd. Hij heeft zelf ons daartoe aangespoord en ons daarin geleid. Dat hij er nu anders over denkt kan ons niet verwonderen. Maar dat hij ons, die hij tevoren op zulk een „schandelijke weg” leidde nog nimmer aansprak om ons nader te onderwijzen..... kijk, daar kan ik nu niet bij. Dit snap ik nu niet van wie een broeder wil zijn.

Intussen is het geen kwaad en behoeft ds Bos het geen schande te achten, dat de kerk den Rechter vraagt haar recht te doen. Daar is die Rechter voor gegeven. Het is alleen maar kwaad om bij den Rechter dinzen te zeggen, of te laten zeggen, die men elders zegt niet te menen.

Dit kwaad zal de synodale kerkeraad niet willen doen. Welnu, laat hij wat zijn advocaat schreef dan openlijk herroepen en doen herroepen als het zijn mening niet is. Maar tot zolang moet ik zeggen: „het is zijn mening”. De synodale kerkeraad zal toch niet iets laten zeggen, dat hij niet meent? Hij meent dus „dat de aanstichter van het schisma te Assen, ds B. A. Bos” „gelukkig van de dwaling zijns wegs is teruggekeerd”, tenzij ons zou blijken, dat hij het herroept. Zodra we daar officieel bericht van hebben zullen we het in deze kerkbode meedelen.

Afwachten, zegt ds v. Bruggen.

De kerkeraad kan materieel die uitdrukking van den advocaat niet terugnemen, tenzij hij ds Bos schorst en zelf zich plaatst buiten het synodocratische kerkverband. Want ds Bos is het thans eens met 1950, en dat is 1946, en dat is 1944, en dat is 1942. Het staat er allemaal zwart op wit. Hij is dus thans in synodocratischen zin orthodox. In 1944 was hij volgens deze logica heterodox, in een „dwalings des wegs”. In 1950 leerde hij, dat men onderworpen moest zijn aan een (zoo noodig, maar dan toch alleen naar eigen inzicht en naar eigen maat tolerantie) synode. In 1944 hield ds Bos zich tegenover deze nieuwe kerkrechtelijke ketterij aan de kerkorde. Ds Bos heeft dus zelf in 1950 gezegd: ik was in 1944 ketter en scheurmaker. De synodocr. kerkeraad nam hem dáárop aan. Als die nu den advocaat afstraft, moet hij ds Bos schorsen. En zich zelf laten „bergschenhoeken”. En dat wordt dan wederzijdsche schorsing. Die advocaat zei wat de kerkeraad en de zes hem deden zeggen. Althans — „gelooven en belijden”.

K. S.

WOORDEN VAN PROF. GREJDANUS.

Het volgende artikel schreef Prof. Greijdanus in het Friesch Kerkblad van 9 Maart 1917:

RENTMEESTERSCHAP Ps. 24:1.

Niets van hetgeen de mensch heeft, is in volten zin het zijne. De aarde is des Heeren, mitsgaders hare volheid, de wereld, en die daarin wonen (Ps. 24:1). Wel kan van eigendomsrecht bij den mensch gesproken worden in betrekking tot zijn medemensch (Matth. 20:15; Hand. 5:4). Anders zoude er ook geen gebod kunnen zijn, dat luidt: gij zult niet stelen (Ex. 20:15). Maar ten aanzien van God heeft geen mensch recht van eigendom ook maar op eenig ding, dan is alles wat hij heeft, eens anders goed, het goed namelijk van God den Heere. Die alles schiep. Wij drukken deze gedachte uit met de zegswijze, dat de mensch slechts rentmeester is van wat hij bezit, en niet eigenaar.

Nu zijn met deze waarheid verschillende andere waarheden gegeven. De gedachte van 's menschen rentmeesterschap over zijn gaven en krachten en goederen, sluit onderscheidene andere gedachten in zich. Daarmede toch wordt in de eerste plaats aangegeven, dat de oorsprong van die talenten en middelen niet ligt in den mensch zelf. De mensch heeft zichzelf niet kunnen voortbrengen. God heeft ons geschapen, en aan een ieder dien aanleg en die vermogens, dat lichaam en zulk een ziel verleend, als Hij wilde (Hand. 17:28; Ps. 33:15; Ezech. 20:4). Ook is het de mensch zelf niet, die zich in het leven en bij de gezondheid bewaart. In Hem leven wij, bewegen wij ons, en zijn wij (Hand. 17:28; Hebr. 1:3). En zoo ook voert niet de mensch zelf zich zijne goederen toe, maar deelt God ze telkens aan hem uit (Spr. 22:2). Rijkdom en eere zijn voor Uw aangezicht, en Gij heerscht over alles, en in Uwe hand is kracht en macht; ook staat het in Uwe hand alles groot te maken en sterk te maken..... Want het is alles van U, en wij geven het U uit Uwe hand (I Kron. 29:12, 14).

Wel kan en moet de mensch zelf medewerken in de bewaring en verzorging van zijn leven en gaven, en in de ontwikkeling van zijne talenten. En heeft hij te arbeiden met zijne macht ten aanzien van wat zijne hand vindt om te doen (Pred. 9:10; II Thess. 3:10, 12). Het kostelijk goed des menschen is des vijftigen (Spr. 12:27). Doch steeds blijft gelden, ook van de menschen, wat de Psalmist zegt met betrekking tot de dieren: neemt Gij hunnen adem weg, zij sterven, en zij keeren weder tot het stof (Ps. 104:29). Jerobeam kan zijn arm wel uitstreken, zeggende: grijpt hem, den profeet uit Juda, die tegen zijn altaar geprofeteerd had. Maar hij kon zijne hand niet weer tot zich trekken, voordat de man Gods het aangezicht des Heeren ernstelijk geboden had. (I Kon. 13:4, 6). Zoo de Heere het huls

niet bouwt, te vergeefs arbeiden zijn bouwlieden daar-
aan; zoo de Heere de stad niet bewaart, te vergeefs waakt
de wachter (Ps. 127:1).

Maar met de gedachten van rentmeesterschap is niet
enkel aangegeven, dat wij onze krachten en goederen
niet hebben van onszelf, doch van den Heere, oogen-
blik aan oogenblik; in de tweede plaats is daarmede ook
gezegd, dat wij eenmaal rekenschap aan den Heere
moeten geven van al hetgeen wij van Hem ontvingen
aan gaven en bezittingen (Luc. 16:2). Wij zijn ver-
antwoordig schuldig aan den Heere van hetgeen Hij
ons toevertrouwd (Lucas 19:12-25). Wij allen moeten
geopenbaard worden voor den rechterstoel van Christus,
opdat een iegelijk wegdrage hetgeen door het lichaam
(geschiedt), naardat hij gedaan heeft, hetzij goed, hetzij
kwaad (II Cor. 5:10). Dit gaat door ook in het klein.
Maar ik zeg u, dat van elk ijdel woord, hetwelk de men-
schen zullen gesproken hebben, zij daarvan zullen reken-
schap geven in den dag des oordeels (Matth. 12:36).
Vermogens, gelegenheden, krachten, gaven, goederen,
eens vraagt de Heere ons, wat wij er mede gedaan, en
hoe wij ze gebruikt hebben; en dat in heel ons leven,
ieder jaar, op elken dag, uur aan uur. En ik zeg de
dooden, klein en groot, staande voor God; en de boeken
worden geopend; en een ander boek werd geopend, dat
des levens is; en de dood werden geoordeeld uit het-
geen in de boeken geschreven was, naar hunne werken
(Openb. 20:12).

Hiermede is vanzelf eene derde gedachte aangewezen,
welke in het denkbeeld van rentmeester-zijn opgesloten
ligt. Als wij toch rekenschap afleggen moeten van al
hetgeen wij ons toevertrouwd zagen, wil dit zeggen, dat
wij verantwoording aan den Heere moeten doen van het
gebruik, dat wij er van maakten. God schonk en geeft
ons wat Hij aan ons doet toekomen, tot een bepaald
doel. En dat doel ligt niet in ons, maar in Zijn dienst
en lof. Wel heeft de Heere niets en niemand buiten Zich
van noode (Hand. 17:25). Maar toch schep Hij alles
om Zijns Zelfs wil (Spr. 16:4); en tot Hem zijn alle
dingen (Rom. 11:36). Daarom moet ook alles Hem
dienen en prijzen (Ps. 100:1, 2). En alzo geeft de
Heere aan een ieder wat Hij hem aan gaven en bezit-
tingen verleent, om daar Hem mee te dienen, d.w.z., om
het aan te wenden in Zijn dienst en tot Zijne eere (I
Cor. 10:31).

Wel vergunt de Heere, dat wat hij ons verleent, ook
mag strekken tot ons eigen welzijn. Salomo had eenen
wijngaard te Baal-Hamon. Hij gaf dezen wijngaard aan
de hoeders; een ieder bracht voor diens vrucht duizend
silverlingen. Mijn wijngaard, dien ik heb, is voor mijn
aangesicht; de duizend (silverlingen) zijn voor u, o Sa-
lomo; maar twee honderd zijn voor de hoeders voor
zijn vrucht (Hoogl. 8:11, 12). De arbeider is zijn voed-
sel waardig (Matth. 10:10). Wie dient ooit in den krijg
op eigene bezoldiging? Wie plant eenen wijngaard, en
eet niet van zijn vrucht? Of wie weidt eene kudde, en
eet niet van de melk der kudde? (I Cor. 9:7). Eenen
as zult gij niet muilbanden, als hij dorscht (Deut. 25:4).
Alzo heeft ook de Heere geordneerd, dengenen die het
Evangelie verkondigen, dat zij van het Evangelie leven
(I Cor. 9:14).

Maar dit alles neemt niet weg, dat het eigenlijke doel,
waartoe de Heere aan ons Zijne geestelijke en stoffelijke
goederen toevertrouwt, ligt in Zijn dienst en lof.

Als rentmeester van het Zijne moeten wij dus aan den
Heere rekenschap doen van het gebruik, dat wij maken
van al hetgeen Hij ons aan talenten en bezittingen wilde
doen toekomen: of wij dat beschouwd hebben niet als
het onze, doch als het Zijne, en dus ook erkend hebben
als het Zijne, in al ons omgaan daarmede, en in ons be-
steden ervan.

Omdat alles des Heeren is, Die het schiep en in stand
houdt en verzorgt, en ook wij, met alles wat wij zijn
naar lichaam en naar geest, en met hetgeen wij tegen-
over den medemenschen het onze mogen noemen, van den
Heere zijn. Die het genadig ons wilde toevertrouwen,
daarom moet het alles ook steeds tot dienst aangewend
van Hem en het Zijne. Wij zijn geen rechte rentmeesters
reeds daarmede, dat wij in onze beschouwingen en met
onze woorden erkennen, dat de Heere alleen de wezenlijke
Eigenaar is van alles, en niet wij zelf; noch daarmede,
dat wij niet ontkennen, voor Hem verantwoording

te zullen moeten afleggen van ons rentmeesterschap.
Maar een rentmeester heeft het goed zijns Heeren al-
leen, en op de beste wijze, te beheeren ten voordeele van
zijn meester en diens belangen (Matth. 25:20-23, 27).

Wij zijn geroepen om den Heere te dienen met alles
wat wij zijn en met alles wat wij hebben. En eerst wan-
neer wij dat doen, metterdaad en steeds door, zijn wij
waarschijnlijk rentmeesters des Heeren, tot wie Hij eenmaal
kan spreken: over weinig zijt gij getrouw geweest, over
veel zal ik u zetten. Hierom, heilige broeders, die der
hemelsche roeping deelachtig zijt, aanmerkt den Apostel
en Hoogepriester onzer belijdenis, Christus Jezus; Die
getrouw is Dengene, Die Hem gesteld heeft, gelijk ook
Mozes in geheel zijn huis was (Hebr. 3:1, 2).

De vraag voor welke wij als rentmeesters des Heeren
elk oogenblik en ten aanzien van alles (verstand, kracht,
tijd, geld, bekwaamheden, bezittingen) gesteld zijn, is
dus deze: hoe wij dat het meest productief (= vrucht-
baar) zullen maken voor des Heeren dienst en eere,
koninkrijk of zaak. Het is niet de vraag, hoe wij daar-
mede het best werkzaam zullen zijn tot eigen verhef-
fing, of tot eigen bevoordeeling. Wanneer wij onze gaven
en talenten alleen voor onszelf en voor onze tijdelijke
aangelegenheden gebruiken, inplaats van ze ook naar be-
hooren in dienst te willen stellen voor wat in bijzonder
zin des Heeren is, dan zijn wij ontrouwe rentmeesters.
Of wanneer wij ons stoffelijk bezit vermeederen, en dat
al maar zoeken te vergrooten, zoodat wij bij ons ster-
ven groote sommen kunnen nalaten, hetzij aan nadere
of verdere verwanten, maar wij hebben kerk en diaconie
en scholen en andere christelijke inrichtingen niet
doen toekomen wat zij noodig hadden voor de vervulling
van de taak, waartoe de Heere hen riep, dan zijn wij in
ons rentmeesterschap niet getrouw geweest. Wij hebben
het onze dan niet voor den Heere en Zijn dienst zoeken
te vermeederen en te besteden. Wij betoonden er ons
dan geene dienaars van Hem mede.

Met dit rentmeesterschap is daarom in strijd het niet
aanvaarden van een ambt, waartoe iemand in 's Heeren
gemeente wettig gekozen is, omdat men zegt het met
eigen zaken zoo volhandig te hebben. Laat het denk-
baar zijn, dat er uitzonderingsgevallen mogelijk zijn,
waarin een gekozenen besluit vanwege eigen werkzaam-
heden de roeping niet opvolgen kan, in den regel hangt
zoodanige weigering samen met verloochening van den
Heere als Eigenaar ook van den eigen persoon van den
gekozenen met al zijn gaven en omstandigheden en tijden.
Men meent dan de vrije beschikking over zichzelf te
hebben, en allermest het eigene te mogen zoeken, in-
plaats van geroepen te zijn, met alles zich den Heere
ten dienste te moeten stellen, ook voor den arbeid in
Zijne gemeente.

Ook is met dit rentmeesterschap in strijd, dat men
het zijne achterwege, of bij zich houdt, en de kerk niet in
in staat stelt, zoodanig haren dienst te verrichten, als
behoort, of om de diaconie in nood te laten zitten, waar-
door zij het ellendige niet voldoende verzorgen kan, dat
zij van 's Heeren wege geroepen is te helpen, waardoor
misstanden als ondersteuning van gemeentelieden door
burgerlijk armbestuur veroorzaakt of bestendig worden.
Wie dan goederen hebben, meer of minder, maar
deze voor zich houden, inplaats van er genoegzaam van
mede te deelen, tot de nooddrift der heiligen, die ver-
loochenen den Heere als Eigenaar van hetgeen zij be-
zitten, en zijn ontrouwe rentmeesters.

Soortgelijk met christelijke scholen en onderwijs-
inrichtingen en stichtingen van barmhartigheid. Hoe
hebben deze vaak te tobben. En dat niet omdat God aan
de Zijnen de middelen onthoudt, om ook in dat alles Hem
te dienen, en te zorgen dat al die zaken goed kunnen
arbeiden maar omdat de Zijnen geene getrouwe rentmees-
ters van Hem zijn over de goederen, die Hij aan hen
verleent. Sommigen houden die bij en voor zich. Anderen
doen ze in banken, die niet zelden later springen, of
steken ze in buitenlandsche fondsen, die weldra waar-
deloos werden. Zou dan niet een oordeel des Heeren
daarin kunnen werken?

Wanneer al het geld, dat op dergelijke wijze ook van
degenen die den Heere kennen, verloren gegaan is en
verloren gaat, gegeven ware en werd aan de onder-

schelden zaken van het koninkrijk Gods, zouden er dan
bij meerdere daarvan geen krachtige ontwikkeling en
bloei hebben kunnen wezen, waar het nu vaak zorgen en
sukkelen was en is?

Rentmeester zijn is metterdaad den Heere dienen met
alles wat Hij ons doet zijn, en met alles wat Hij ons
geeft, om het alles op de voordeelste wijze te besteden
voor Zijn koninkrijk, met de verschillende zaken daar-
van. Zoo is onze Heere Jezus rentmeester willen wezen.
Want gij weet de genade van onzen Heere Jezus Chris-
tus, dat Hij om uwentwille is arm geworden, daar Hij
rijk was, opdat gij door Zijne armoede zoudt rijk wor-
den (II Cor. 8:9; vgl. Joh. 6:38). Op die wijze be-
hooren ook wij rentmeesters te zijn.

Die zegt, dat hij in Hem blijft, die moet ook zelf al-
zoo wandelen, gelijk Hij gewandeld heeft (I Joh. 2:6).
Vergadert u geene schatten op de aarde..... maar ver-
gadert u schatten in den hemel (Matth. 6:19, 20).
Maakt uzelf vrienden uit den onrechtvaardigen mam-
mon, opdat, wanneer u ontbreken zal, zij u mogen ont-
vangen in de eeuwige tabernakelen. Die getrouw is in
het minste, die is ook in het groote getrouw; en die
in het minste onrechtvaardig is, die is ook in het groote
onrechtvaardig. Zoo gij dan in den onrechtvaardigen
mammon niet getrouw zijt geweest, wie zal u het uwe
geven? Geen huisknecht kan twee heeren dienen; want
of hij zal den eenen haten, en den anderen liefhebben;
of hij zal den eenen aanhangen, en den anderen ver-
achten. Gij kunt God niet dienen en den mammon (Luc.
16:13-14). En zoo wie verlaten zal hebben huizen, of
broeders, of zusters, of vader, of moeder, of vrouw, of
kinderen, of akkers, om Mijns naams wille, (die) zal
honderdvoud ontvangen, en het eeuwige leven beërven
(Matth. 19:22). Gij gansche aarde, luicht den Heere.
Dient den Heere met blijdschap (Ps. 100:1, 2). Of weet
gij niet dat..... gij uws zelfs niet zijt? (I Cor. 6:19).

KERKNIEUWS

Beroepen te:

Driesum, J. Kamphuis te Hallum.
Eenschede, D. Zemel te Axel.
Noordbergum, L. Moes te Blokzijl.
Baflo (in comb. met Warffum), J. v. d. Wielen te Warf-
fum.
Kommerzijl—Niezijl, Joh. de Wal te Rijnsburg.
Boines—Slikkerveer—IJsselmonde, F. Kouwenhoven te
Brouwershaven.

Bedankt voor:

Zaamslag, J. F. Hey te Hasselt.

— PROPAEDEUTISCH-EXAMEN: Geslaagd voor het
Propaedeutisch-examen de heeren A. Veeffkind en J. Bos,
beiden te Kampen, Graafschap 29 a.

— PSYCH. INRICHTING „MAASOORD“ TE POR-
TUGAAL. Contact-adres: Zr. Roos en br. Bolland.

— HERINSTITUEERING TE BAFLO. De Geref. Kerk
te Baflo kwam tot institueering in 1836. In verband met
de van Synode-wege opgelegde bindingen aan de leden
der kerk, maakten in 1944 eenige leden van de kerk te
Baflo zich vrij, hun roeping getrouw blijvende. Door het
geringe aantal kon niet onmiddellijk worden overgegaan
tot herinstitueering, zoodat deze leden tijdelijk bij de
Kerk van Warffum gingen inwonnen.

Door 's Heeren groote genade, die wasdom gaf, kon op
21 Mei 1950 tot herinstitueering worden overgegaan, met
als beroepen predikant ds. J. v. d. Wielen, gezamenlijk
met de kerk van Warffum.

Aantal Blijvende leden 33; doopleden 19. Adres Kerke-
raad: H. Kremer, Den Andel A 111, post Warffum.

Kerkdiensten bij Koning te Baflo.

Adres Diaconie: W. de Boer, Tinallinge, post Baflo.

— V.G.S.U. Het bestuur van de Vereniging van Gere-
formeerde Studenten te Utrecht (V.G.S.U.) is thans als
volgt samengesteld: G. Roorda, praeses; G. Zomer, ab-
actis; P. Bareman, fiscus. Het ab-actiaat is gevestigd:
1e Daalschedijk 176 bis. Het gironummer van den fiscus is:
367339.

Willem de Merode-nummer van Polemion

bestaande uit 12 pag.

Inhoud o.a.: Prof. Dr. W. A. P. Smit: Herdenkingsrede — G. Puchinger: In Memoriam W. de M. en Inleiding tot het lezen van W. de M. — Drs. J. Bosch: W. de M. en W. Buning over den Boer — Drs. W. Vermeer: Bredero in een dubbele spiegel — Drs. W. K. van Dijk: W. de M.'s Chinese verzen — Ir. J. Ph. Poley: W. de M. als dichter van het geestelijke lied — Bibliografie en vele gedichten.

Verkrijgbaar bij
J. J. VAN AMEROM,
J. W. Friesostrat 24 te Utrecht,
tegen de prijs van f 0.50 op
giro 514937.

Boekbinderij VAN KUIJK

Voor al Uw Bindwerk.
Reformatie f 3.—
Catechismus f 2.—
Godsopenbaring f 2.—

Zalmstraat 1 - Scheveningen

Belangrijk bericht.

In de komende twee weken zal
begonnen worden met de ver-
zending van de „volksuitgave“
„OP DE GRENS VAN KERK
EN SECTE“, van de hand van
Ds. H. J. SCHILDER te Utrecht,
aan hen, die hebben ingetekend
op deze uitgave.
Om het de koper zo gemakke-
lijk mogelijk te maken en de
administratiekosten zo laag mo-
gelijk te houden, zal worden
verzonden onder rembours, zo-
dat bij aanbidding van het boek,
aan de postbesteller het bedrag
à f 9.50 voldaan kan worden.
Zij, die het boek bestelden, zul-
len er derhalve goed aan doen
bovengenoemd bedrag daarvoor
gereed te houden.

De Uitgeefster:
Stichting De Vrije Kerk,
Postbus 5018 te Rotterdam-Zuid,
Tel. 75525.

Adverteert in dit blad

1925 — 18 Juni — 1950

De Heer en Mevrouw
VAN DRIMMELEN—
VAN DER SPEK

zullen gaarne bezoek ontvangen te
hunnen huize Zaterdag 10
Juni, van half 4 tot half 6.
Barendrecht, Dorpsstraat 136.

In plaats van kaarten,

Met dank aan God geven wij U
kennis van de geboorte van een
welgeschapen zoon, die wij

JACOB

noemen,
H. NOORDMAN,
W. J. NOORDMAN—
KLUMPJE.

Kampen, 28 Mei 1950.
Broederweg 14.

TER OVERNAME:
INTEKENING OP SCHILDER'S
HEIDELB. CATECHISMUS

met de verschenen dln 1 en 2,
plus losse banden, voor f 20.—.
Brieven onder No. 500, Bureau
„De Reformatie“ te Goes.

296

HEBT U REEDS HET

HANDBOEK 1950

van de Geref. Kerken in Nederland
onder redactie van Prof. Dr. K. SCHILDER

Behalve de statistiek der Kerken en het Jaaroverzicht van
de hand van den Redacteur, vindt U ook ditmaal weer
opgenomen de geheele Kerkenordening, aangevuld met de
belangrijkste besluiten van de Gen. Synode van Amers-
foort. De prijs bedraagt f 1.50 ingenaaid; f 2.50 gecartou-
neerd met wit papier doorschoten.

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij de Uitgevers

OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V. - GOES

POSTGIRO 36000

WIST U

dat U thans weer door het aanbrenge van een
nieuwe abonnee op de REFORMATIE-BOEKEN-SERIE
heel mooie premies kunt verdienen?